

TILL PROMENADLEDAREN

Hej! Vad fint att du vill guida dina vänner/barn/elever/andra till djuptiden! Det blir en spännande resa. Ett tips, om du vill förbereda dig lite extra, är att ladda ner appen Deep Time Walk till mobilen (den finns för iphone/android där man hämtar appar). Där kan du via hörlurar bli guidad på en egen tidspromenad för vuxna. Du kan alltså göra promenaden själv i förväg om du vill vara lite extra insatt. Deep Time Walk är på engelska, har mer invecklad fakta, och man går lite längre sträcka, men det är annars samma promenad som den i min bok. Jag inspirerades mycket av denna tidspromenad när jag skrev Jordbok: Tiden.

I min bok motsvarar varje streck på tidslinjen, i bokens underkant, en miljon år. Därför kan man alltså använda boken som en guidebok till en egen tidspromenad för barn (eller vuxna förstås). Upplägget blir att varje steg du tar motsvarar en miljon år.

Att promenera hela jordens liv ger en känsla för tidsperspektivet, det blir ett sätt att förmedla de svindlande långa tider som funnits innan oss.

Du som leder promenaden behöver förbereda den med att skriva ut och sätta upp skyltar, där promenaden är tänkt att gå. Det är bra om du kan välja en lugn promenadsträcka i naturen, men det fungerar egentligen var som helst.

Sätt gärna skyltarna som en sväng, så att den sista är tillbaka ungefär där ni började. Så slipper ni promenera hela vägen tillbaka igen, om ni är trötta i fötterna. :)

Längre variant (4200 steg):

Varje skylt sätts upp 200 fotsteg ifrån varandra. I denna variant blir varje fotsteg 1 miljon år.

Kortare variant (2100 steg):

Varje skylt sätts upp 100 fotsteg ifrån varandra. (Tänk på att barnsteg oftast är kortare än vuxensteg.) I denna variant blir varje fotsteg 2 miljoner år. När du sedan, under promenaden, läser på skyltarna behöver i detta fall de siffror som anger antal steg delas i hälften.

Det är bra att ha promenaden som antingen ett heldagsprojekt med lunchpaus, eller minst en halvdag. Det är mycket att prata och berätta om och fundera kring vid varje stopp, så det är bra att ha gott om tid. Ett annat alternativ kan vara att dela upp promenaden på två tillfällen.

OBS! Deltagarna ska ha med matsäck.

Skylt 10 ska sättas på en plats där man kan sitta ner och äta.

Vid första skylten, "Början", behöver du som är promenadledare hjälpa deltagarna att trola. Du får ta din trollstav (eller pinne eller penna) och förtrola alla deltagares skor. Berätta att efter du sagt din magiska trollformel blir skorna "miljonskor" och gör att den som går förflyttas en miljon år FRAMÅT i tiden. Varje steg är en miljon år som går. (eller två miljoner om ni valt kortare variant)

När gruppen förstått detta får alla blunda igen och du trollar så att hela gänget hamnar 4800 miljoner år tillbaka i tiden. (4700 om kortare promenad) Sedan börjar ni gå, mot nästa skylt.

BÖRJAN

Välkommen till tidspromenaden!

Sätt eller ställ er tillsammans, i ring om ni är många.
Promenadledaren läser texten "Del 1: Början" i boken.
Efter att ni landat och sagt hej till platsen, kan ni gå
vidare till nästa skylt.

Men först ska promenadledaren trolla.

Nu är det dags!
Mot djuptiden!
Börja gå!

SKYLT 1

LÄS FÖRSTA
UPPSLAGET PÅ
TIDSLINJEN:

4600 MA HADEIKUM

*När ni sedan fortsätter gå, är
det bra att ni räknar steg. För
efter 33 steg, ca 4567 Ma, blir
solen och planeterna till!*

Solsystemet skapas!

*Efter 97 steg till ca 4470 Ma
blir månen till.*

SKYLT 2

LÄS UPPSLAGET

4400 MA HADEIKUM

Det här uppslaget handlar om när solen och planeterna blev till, 4567 Ma. Dom har ju nyss skapats, när ni var på väg hit.

När ni sedan fortsätter gå, kan ni lätsas att det blir VARMARE och VARMARE ju längre ni går.

SKYLTT 3

NU ÄR DET RIKTIGT VARMT!

LÄS UPPSLAGET

4200 MA HADEIKUM

*På detta uppslag finns även
förklarat hur månen blev till,
i början av promenaden.*

Minns du?

*När ni fortsätter gå, kan ni
efter hundra steg, 4100 Ma,
tänka att det börjar panga
och dundra.*

*Promenadledaren kan även
kasta kottar och annat på
deltagarna.*

Men inte för hårt förstås.

SKYLT 4

LÄS UPPSLAGET 4000 MA ARKEIKUM

*När ni sedan fortsätter gå,
kan ni fortsätta att dundra
och kasta kottar. För det sena
tung bombardemanget pågick
länge. Ända till 3850 Ma. 150
miljoner år till.*

*Alltså 150 steg till av
smällar och pangande.*

Och håll utkik efter vatten!

SKYLT 5

LÄS UPPSLAGET 3800 MA ARKEIKUM

Titta omkring er.

Var finns det vatten?

Var finns det liv?

*Efter hundra steg, halvvägs
till nästa skylt, kan ni veta
att på denna plats i tiden har
man funnit spår av liv.*

*De allra äldsta spåren av liv
som människor hittat.*

SKYLT 6

LÄS UPPSLAGET 3600 MA ARKEIKUM

*Vilka är de äldsta släktingar,
bakåt i tiden som någon i denna
grupp känner till?*

*Finns det djur eller växter som ni
i gruppen kan känna någon slags
släktskap med? Fundera på egen
hand också.*

SKYLT 7

3400 MA ARKEIKUM

LÄS UPPSLAGET

STROMATOLITER

Vi befinner oss nu för 3400 miljoner år sedan. Det har alltså gått knappt tusen miljoner år, sedan solen och planeterna skapades.

I boken pausar Alice tidsresan här för att lära sig om några svåra ord.

Vi kommer fortsätta vår promenad och tiden fortsätter gå, men vi får lära oss om varje ord på de kommande stoppen.

*På väg mot nästa skylt kan ni tänka på att andas. Hur andas ni?
Hur känns luften i näsan och munnen?*

SKYLT 8

LÄS UPPSLAGET

FOTOSYNTES

Ser ni några träd i närheten?

Kan ni andas tillsammans med dom?

*På den här tiden, 3200 Ma fanns
inga träd, inga växter, det fanns
fortfarande bara ett litet miniliv
som gjorde fotosyntes utan syre.
Men det var nu fotosyntesen började
utvecklas. Och den gjorde att vi djur
nu kan andas och leva, och byta syre
mot koldioxid med träden
och växterna.*

SKYLT 9

LÄS UPPSLAGET

JORDEN LEVER

*När ni går vidare, håll utkik efter
djur och växter som samarbetar med
varandra. Vilka samarbetar ni med?*

SKYLT 10

DAGS FÖR VILOPAUS!

Sätt er ner tillsammans och
ta fram matsäck. och fundera
på detta:

Varifrån kommer det ni äter? Har
det ni äter levt någon gång? Lever
det just nu? Vilka växter och djur
har varit med och skapat, eller
blivit till maten?

MEDAN NI ÄTER,
LÄS UPPSLAGET OM

EVOLUTION OCH
EKOSYSTEM

När ni sedan fortsätter gå,
kan ni låtsas att det blir
KALLARE och KALLARE
ju längre ni går.

SKYLT 11

LÄS UPPSLAGET

2400 MA PROTEROZOIKUM

Vad är det kallaste ni har
varit med om?

SKYLT 12

LÄS UPPSLAGET

2200 MA PROTEROZOIKUM

Tacka förfäderna tillsammans!

*Sedan, när ni går vidare i tiden,
till nästa skylt, kan ni fundera på
vad era kroppar är gjorda av för
material.*

SKYLT 13

LÄS UPPSLAGET

2000 MA PROTEROZOIKUM

SKYLT 14

LÄS UPPSLAGET

1800 MA PROTEROZOIKUM

Vi befinner oss nu för 1800 miljoner år sedan. Det har alltså gått ca 2800 miljoner år sedan solen och planeterna skapades.

I boken pausar gräsuggan tidsresan här för att prata med Alice om döden, det stora mullret och människodjuren.

Vi kommer att fortsätta vår promenad och tiden fortsätter gå, men vi pratar om de olika temana på de kommande stoppen.

På väg mot nästa skylt kan ni räkna steg igen. För efter 100 steg, ca 1700 Ma, blir de första flercelliga varelserna till!

SKYLT 15

LÄS UPPSLAGET OM UTDÖENDEN OCH UTROTADE DJUR

*På väg mot nästa skylt kan ni titta
er omkring och fundera över vad
som är skapat av människor.*

*Vad i landskapet har människor
gjort, byggt, ändrat, påverkat?*

Och vad finns där av sig själv?

*Vad har kommit dit
utan människornas hjälp?*

SKYLT 16

DAGS FÖR EN LITEN
VILOPAUS IGEN.
SÄTT ER NER TILLSAMMANS
LÄS UPPSLAGET
DET STORA MULLRET
OCH UPPSLAGET EFTER, OM
MÄNNISKORNA.

Fundera tillsammans:

Hur kan människor vara?

Hur vill ni vara?

SKYLT 17

LÄS UPPSLAGET

1000 MA PROTEROZOIKUM

SKYLT 18

LÄS UPPSLAGET

800 MA PROTEROZOIKUM

SKYLT 19

LÄS UPPSLAGET 600 MA PROTEROZOIKUM

*Från den här tiden finns det många
fossiler, spår i stenar av djuren
som levde. Har ni sett fossiler
någon gång?*

*Varför tror ni att det kom så
otroligt många nya djur helt
plötsligt och fort?*

*När ni går vidare kan ni titta på
växterna omkring er. Vilka växter
tror ni har funnits längst?*

Längre än människorna?

Längre än dinosaurierna?

SKYLT 20

LÄS UPPSLAGET

400 MA PROTEROZOIKUM

Nu kommer växter och djur upp på land! Världen börjar likna vår värld, den blir beboelig. Och nu dyker dinosaurierna äntligen upp, Men håll räkningen på stegen nu: När ni gått 170 steg efter denna skylt börjar dinosaurierna finnas. När ni gått 135 steg efter nästa skylt dör dom ut igen! Hela den långa långa tiden som dinosaurierna fanns och levde, är alltså en ganska kort del av tidspromenaden.

SKYLTT 21: SISTA SKYLTTEN!

Vänta med att läsa i boken.

OBS: TA LOSS OCH TA MED denna skyltt,
på promenadens sista sträcka.

HÄLL NOGA RÄKNINGEN PÅ STEGEN TILLSAMMANS:

När ni gått 135 steg
efter denna skyltt dör
dinosaurierna ut.

När ni gått 142 steg efter
denna skyltt kommer de
första fladdermössen.

När ni gått 150 steg
kryper några landlevande
djur tillbaka ner i havet och
börjar utvecklas till valar

När ni gått 163 steg kommer
de första aporna.

När ni gått 176 steg kommer
de första aporna som liknar
människor.

När ni gått 180 steg kommer
de första björnarna.

När ni gått 194 steg börjar
schimpanser och bonoboapor
utvecklas till något som
liknar människor.

När ni gått 199 steg kommer
de första vargarna

När ni tar det sista steget
på promenaden, ska alla
stanna med foten i luften.

Precis innan ni sätter ned
foten, i det allra sista
steget, då kommer de
första människorna.

Och när ni alla satt ner fötterna i det sista
steget är ni framme i nutiden igen.

Sätt er ner tillsammans i ring.

Läs de sista uppslagen som är kvar i boken.

Om ni vill kan ni ha en runda där alla får säga
något den tänkt på under tidspromenaden
som avslutning.